

УДК 343.102

DOI <https://doi.org/10.32689/2522-4603.2023.3.1>**Ігор ЛЕОНЕНКО**

кандидат юридичних наук, доцент кафедри правоохоронної та антикорупційної діяльності
Навчально-наукового інституту права імені князя Володимира Великого, Міжрегіональна Академія
управління персоналом, вул. Фроментівська, 2, м. Київ, Україна, 03039, leonenko_83@ukr.net
ORCID: 0000-0002-2963-5814

Ihor LEONENKO

Candidate of Legal Sciences, Associate Professor of the Department of Law Enforcement and Anti-Corruption Activities, Institute of Law named after Prince Volodymyr the Great, Interregional Academy of Personnel Management, 2, Frometivska str., Kyiv, Ukraine, 03039, leonenko_83@ukr.net
ORCID: 0000-0002-2963-5814

**ІНСТИТУТ ДЕТЕКТИВІВ У НАЦІОНАЛЬНІЙ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ:
СУЧАСНИЙ СТАН, ПЕРЕВАГИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ****INSTITUTE OF DETECTIVES IN THE NATIONAL POLICE OF
UKRAINE: CURRENT STATE, ADVANTAGES AND PROSPECTS**

Стаття присвячена проблематиці впровадження інституту поліцейських детективів у підрозділах Національної поліції України. Даний інститут передбачає створення єдиного підрозділу поліцейських детективів, який об'єднав би роботу слідчих органів та оперативних працівників. З моменту вторгнення Російської Федерації в Україну значно більшилося навантаження на поліцейські підрозділи, зокрема, в частині розслідування тяжких та особливо тяжких злочинів, що вимагає суттєвих змін та вдосконалення в організації досудового розслідування кримінальних правопорушень. Метою даної статті є аналіз чинного законодавства України, наукових досліджень та правозастосовної діяльності поліцейських з указаного напрямку. Завданням статті є розробка та надання пропозицій і рекомендацій щодо законодавчого закріплення інституту поліцейських детективів у кримінальному процесуальному законодавстві України. У статті проведено аналіз сучасних поглядів вчених на вказану проблематику, розглянуто досвід зарубіжних країн, а також приділено увагу шляхам реформування Національної поліції й утворенню в її структурі інституту детективів. Запропоновано низку змін та доповнень в частині національного законодавства України, зокрема, до Кримінального процесуального кодексу України, Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» та Закону України «Про Національну поліцію». Наведені результати опитування майбутніх офіцерів та практичних працівників Національної поліції України щодо необхідності реформування кримінальної поліції та впровадження інституту детективів. Так, зокрема, 62% респондентів висловилися за впровадження даного інституту у поліцейську діяльність. Наголошується, що створення інституту детективів в системі Національної поліції України, сприятиме зменшенню навантаження на органи досудового розслідування, більш якісному та швидкому розслідуванню кримінальних правопорушень, збереженню таємниці слідства, зменшенню рівня корупції та внутрішньої бюрократії в системі Національної поліції України. Зроблено висновок, що остаточною крапку в даному питанні зміг би поставити відповідний законопроект, наслідком якого стала б переатестація слідчих та оперативних працівників Національної поліції України у детективи, підготовка сучасних кадрів у закладах освіти за напрямом (спеціальністю) «детективна діяльність», а також перехід до європейських стандартів та відмова від застарілої радянської системи.

Ключові слова: поліцейський детектив, інститут детективів, досудове розслідування, кримінальне правопорушення, оперативний працівник, слідчий.

The article devoted to the problems of introducing the institute of police detectives in units of the National Police of Ukraine. This institute provides for the creation of a single unit of police detectives, which would combine the work of investigative bodies and operatives. Since the invasion of the Russian Federation in Ukraine, the burden on police units has increased significantly, in particular, in terms of investigating serious and especially grave crimes, which requires significant changes and improvements in the organization of pre-trial investigation of criminal offenses. The article is aimed at analyzing the current legislation of Ukraine, scientific research and law enforcement activities of police officers in this area. The article is aimed at developing and providing proposals and recommendations for legislative consolidation of the institute of police detectives in the criminal procedural legislation of Ukraine. The article analyzes modern views of scientists on these issues, considers the experience of foreign countries, and also pays attention to ways of reforming the National Police and the formation of an institute of detectives in its structure. A number of amendments and additions to the national legislation of Ukraine have been proposed, in particular, to the Criminal Procedure Code of Ukraine, the Law of Ukraine "On Investigative Operations" and the Law of Ukraine "On the National Police". The results of a survey of future officers and practitioners of the National Police of Ukraine on the need to reform the criminal police and introduce the institute of detectives are presented.

Thus, in particular, 62% of respondents were in favor of introducing this institution into police activities. It is noted that the creation of the institute of detectives in the system of the National Police of Ukraine will help reduce the burden on pre-trial investigation bodies, better and faster investigation of criminal offenses, preserve the secrecy of the investigation, reduce the level of corruption and internal bureaucracy in the system of the National Police of Ukraine. It is concluded that the final point in this issue could be put by the relevant draft law, which would result in the re-certification of investigators and operatives of the National Police of Ukraine into detectives, training of modern personnel in educational institutions in the direction (specialty) of "detective activity", as well as the transition to European standards and the rejection of the outdated Soviet system.

Key words: *police detective, institute of detectives, pre-trial investigation, criminal offense, operative, investigator.*

Постановка проблеми. За останній рік, з моменту військового вторгнення держави-агресора Російської Федерації (далі – РФ) в Україну, діяльність правоохоронних органів здійснюється в умовах підвищеного навантаження, що пов'язано з виконанням як безпосередньо функцій з протидії злочинності так і з виконанням завдань з відсічі та стримування збройної агресії російської федерації. Так, станом на 01.01.2023 року, слідчими Національної поліції розпочато понад 56,1 тис. кримінальних проваджень за фактами вчинення на території країни злочинів військовослужбовцями збройних сил РФ та їх пособниками. З 24 лютого 2022 року розпочато досудове розслідування у майже 68 тис. кримінальних провадженнях щодо вчинення майнових злочинів в умовах воєнного стану, зокрема крадіжок (65,9 тис.), грабежів (1,8 тис.) та розбоїв (356) [1]. Цілком зрозуміло, що в сучасних надскладних умовах суттєвих змін та модернізації потребує, зокрема, система органів досудового розслідування в складі Національної поліції України (далі – НП України).

Стан дослідження проблеми. Дослідженням проблематики запровадження інституту поліцейських детективів в системі НП України займалися такі вітчизняні вчені, як С. А. Вишевський, О. М. Ємець, О. П. Заворіна, О. В. Злагода, С. М. Князєв, А. М. Кислий, В. А. Орлов, Р. В. Осуховський, С. І. Пічкурєнко, І. В. Сервецький, С. В. Тихонов, В. В. Черней, С. С. Чернявський та ін. Однією з останніх досліджуваних тематик була присвячена монографія авторського колективу у складі М. О. Семенишина, В. М. Бесчастного, С. С. Вітвіцького «Детективна діяльність в механізмі запобігання злочинності» [2]. Разом з тим слід зазначити, що не зважаючи на чисельні наукові дослідження та експерименти, в Україні досі відсутній законопроект, який передбачав би внесення відповідних змін і доповнень у кримінально процесуальне законодавство.

Мета і завдання дослідження. Метою даної статті є аналіз чинного законодавства України, наукових досліджень та правозастосовної діяльності поліцейських з указаного напрямку. Завданням статті є розробка

та надання пропозицій і рекомендацій щодо законодавчого закріплення інституту поліцейських детективів у кримінальному процесуальному законодавстві України.

Викладення основного матеріалу. Сьогодні в правоохоронних органах більшості країн ЄС та США функціонують детективні підрозділи, натомість таких посад, як *слідчий* та *оперуповноважений* не існує взагалі. Крім того, визначення посадових осіб, які займають розкриттям та розслідуванням злочинів вказаними термінами, не відповідає умовам сьогодення. Дана термінологія являється застарілою та запозиченою з радянських часів.

Безсумнівно, необхідно продовжувати реформування Національної поліції, а саме шляхом поєднання в одній посаді двох функцій: слідчої та оперативної і утворення інституту детективів в Національній поліції.

Серед країн пострадянського простору наша держава являється не єдиною, хто намагається створити інститут поліцейських детективів. Вперше досвід функціонування детективних підрозділів запровадила Грузія.

Так, наприклад, у Міністерстві внутрішніх справ Грузії взагалі відсутній інститут слідчого. Зокрема, ліквідовано посади оперативного працівника карного розшуку. Таким чином, сталося злиття оперативно-розшукової та слідчої діяльності, що свідчить про перейняття у ході реформ американського досвіду здійснення досудового розслідування [3, с. 12]. У Грузії, як і у державах, де системно застосовуються досвід діяльності поліцейських органів США, поняття «детектив» означає назву посадової особи правоохоронних органів, яка на професійному рівні виконує функції по розслідуванню та розкриттю злочинів. Детектив, за родом діяльності, здійснює слідчі (процесуальні) та оперативні (оперативно-розшукові) функції [3, с. 13].

На думку О. П. Орлова, на сьогодні в підрозділах поліції склалась ситуація, коли співробітники підрозділів кримінальної поліції припинили будь-яку активну діяльність в очікуванні письмових доручень слідчого. А слідчі, через надмірне навантаження зареєстрованих кримінальних проваджень (200–300 на одного слідчого), фактично не в змозі аналізувати кожне

з них та визначати завдання оперативно-пошукового характеру. При чому слідчі в окремих випадках зловживають своїми повноваженнями і доручають виконання таких процесуальних дій, які вони в змозі виконати самостійно [4, с. 121]. Об'єднання в одному підрозділі співробітників органу досудового розслідування та кримінальної поліції на місцевому рівні (відділи, відділення поліції) надасть широкі повноваження місцевим поліцейським детективам щодо проведення досудового розслідування, негласних слідчих (розшукових) дій, оперативно-розшукової діяльності [5, с. 147].

Слід зазначити, що у чинному національному законодавстві відсутнє визначення поняття «детектив». Однак тлумачення даного терміну міститься у Великій українській юридичній енциклопедії, де вказано, що *детектив* – це службова особа відповідного органу досудового розслідування, уповноважена в межах своєї компетенції, визначеної кримінальним процесуальним законодавством, із застосуванням гласних і негласних методів здійснювати виявлення, попередження, розкриття та розслідування злочинів (проводити оперативно-розшукову діяльність і досудове розслідування) [6, с. 161].

Як справедливо зазначає О. П. Заворіна, детектив повинен об'єднувати функції поліцейського слідчого підрозділу та поліцейського кримінальної поліції. Об'єднання двох функцій у посаді детектива дозволить поліцейському максимально володіти всією інформацією про хід розслідування кримінальних проваджень, а також супроводжувати провадження від початку і до кінця [7, с. 78].

У 2018 р. в деяких підрозділах НП України почали проводитися чисельні експерименти щодо запровадження інституту детективної діяльності. Даний інститут передбачає створення єдиного підрозділу поліцейських детективів, який об'єднав би роботу слідчих органів та оперативних працівників. Відповідний досвід було запозичено у деяких держав-членів Європейського Союзу. Так, зокрема, наказом МВС України від 06.07.2017 р. № 570 «Про організацію діяльності органів досудового розслідування Національної поліції України» [8] у слідчих управліннях ГУНП в областях було створено відділи розслідування особливо тяжких злочинів (службу поліцейських детективів). Ініціаторами створення таких підрозділів була Консультативна місія Європейського Союзу в Україні (далі – КМЕС).

Так у восьми слідчих підрозділах в різних областях України розпочався експеримент під назвою «Поліцейський детектив», у якому об'єднали слідчих та оперативників в один

структурний слідчий підрозділ. На зазначені підрозділи було покладено здійснення розслідувань за фактами скоєння найбільш складних, резонансних, тяжких та особливо тяжких кримінальних правопорушень, а також таких, що набули широкого суспільного резонансу. Головною концепцією експерименту щодо впровадження інституту детективів в Національній поліції України є: 1) усі поліцейські мають однакові повноваження щодо виявлення, розкриття та розслідування злочинів; 2) внутрішній поділ на оперативників та слідчих в межах одного підрозділу (посади оперативників та слідчих замінити посадами «детективів»); 3) краща координація розслідувань; 4) обмін інформацією по справах в провадженні; 5) відсутність внутрішньої бюрократії (єдина система підпорядкування); 6) збалансоване навантаження; 7) створення умов для більш успішного вирішення проблем та покращення якості розслідування [9].

Однак, не зважаючи на доцільність вищевказаного експерименту, у зв'язку з неврегульованістю в національному законодавстві питання про функціонування в поліції детективних підрозділів, виникали ситуації з недостатнім розумінням місця експериментальних підрозділів у структурі ГУНП в областях деякими керівниками прокуратури [10, с. 152].

З метою усунення відповідних непорозумінь та прогалин КМЕС запропонував ряд доречних пропозицій щодо впровадження інституту «детективів» та внесення певних змін до деяких законодавчих актів, зокрема: 1) у ч. 3 ст. 13 Закону України «Про Національну поліцію» виключити поняття «орган досудового розслідування»; 2) у ч. 2 ст. 38 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) «слідчі підрозділи» замінити на «уповноважені підрозділи»; 3) у ст. 5 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» слова «оперативні підрозділи» замінити словами «уповноважені підрозділи» [9].

З огляду на вищевикладене, пропонуємо наступну низку змін та доповнень в частині національного законодавства України, зокрема, до КПК України, Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» та Закону України «Про Національну поліцію»: 1) дати визначення самого поняття «детектив»; 2) запровадити положення, які б передбачали порядок створення та діяльності детективних підрозділів у складі НП України; 3) визначити процесуальний статус детективів, закріпивши тим самим їх функціональні права та обов'язки; 4) ліквідувати посади слідчих та оперативних працівників, запровадивши новий інститут – поліцейських детективів; 5) визначити підслідність

детективів Національного антикорупційного бюро України, Державного бюро розслідувань, Бюро економічної безпеки та Національної поліції України.

На користь відповідних змін свідчить нещодавнє опитування майбутніх офіцерів та практичних працівників НП України щодо необхідності реформування кримінальної поліції та впровадження інституту детективів. Так, зокрема, 62% респондентів висловилися за впровадження інституту детективів у поліцейську діяльність. Крім цього, 53% відсотки опитаних вважають, що впровадження інституту детективів сприятиме якіснішому розслідуванню кримінальних правопорушень, а 39% висловили думку, що даний інститут істотно зменшив би обсяг документообігу в органах поліції [11].

Висновки. Таким чином, слід зазначити, що створення інституту детективів в сис-

темі НП України, на нашу думку, сприятиме: 1) зменшенню навантаження на органи досудового розслідування; 2) більш якісному та швидкому розслідуванню кримінальних правопорушень; 3) збереженню таємниці слідства; 4) зменшенню рівня корупції та внутрішньої бюрократії в системі НП України; 5) економії державних коштів.

Звісно, що процес трансформації органів досудового розслідування не буде швидким та одномоментним явищем, а потебуватиме поступових системних змін. Остаточну крапку в даному питанні зміг би поставити відповідний законопроект, наслідком якого стала б перетастація слідчих та оперативних працівників НП України у детективи, підготовка сучасних професійних кадрів у закладах освіти за напрямом (спеціальністю) «детективна діяльність», а також перехід до європейських стандартів та відмова від застарілої радянської системи.

Література:

1. Звіт Національної поліції України про результати роботи у 2022 році. URL: https://media-www.npu.gov.ua/npu-pre-prod/sites/1/%20НПУ%20за%202022%20рік_.pdf (дата звернення 03.06.2023).
2. Семенишин М. О., Бесчастний В. М., Вітвіцький С. С. Детективна діяльність в механізмі запобігання злочинності : колект монографія. Київ : ВД «Дакор», 2020. 160 с.
3. Черней В. В. Перспективи подальшого реформування органів досудового розслідування в системі Національної поліції України / Черней В. В. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2016. № 3 (100). С. 5–18.
4. Орлов В. А. Проблемні аспекти діяльності кримінальної поліції по розкриттю злочинів. *Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності підрозділів кримінальної поліції* : збірник наукових статей за матеріалами доповідей Всеукраїнської науково-практичного семінару 23 березня 2018 року. Львів : ЛьвДУВС, 2018. С. 120–122.
5. Орлов В. А. Поліцейські детективи: проблеми теорії та практики. *Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави* : Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 27 листоп. 2020 р.). Харків. С. 146–147.
6. Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. / редкол.: В. Т. Нор (голова) та ін. ; Нац. акад. правових наук України ; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків : Право, 2020. Т. 19 : Кримінальний процес, судоустрій, прокуратура та адвокатура. 960 с.
7. Заворіна О. В., Пічкуренко С. І. Актуальні проблеми впровадження інституту детективів у Національній поліції України. *Шляхи реформування кримінальної поліції: вітчизняний та зарубіжний досвід* : матеріали Міжнар. наук.-практ. круглого столу (Київ, 18 лют. 2022 р.). Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2022. С. 76–78.
8. Про організацію діяльності слідчих підрозділів Національної поліції України: Наказ МВС України від 06.07.2017 № 570. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0918-17> (дата звернення 03.06.2023).
9. Презентація проекту об'єднання слідчих та оперативників (Харків, Україна 2016). Збінек Ванічек, провідний радник з питань кримінальних розслідувань КМЕС в Україні (email: zbynek.vanicek@euam-ukraine.eu).
10. Заворіна О. В. Діяльність підрозділів детективів у Національній поліції України: сучасний стан і перспективи. *Право і безпека*. 2021. № 2(81). С. 149–153.
11. Тіхонов С. В. Створення інституту детективів. Шляхи реформування кримінальної поліції. URL: https://www.naiu.kiev.ua/files/kafedru/ord/2022/present_inst_detektyviv.pdf (дата звернення 03.06.2023).

References:

1. Zvit Natsionalnoi politsii Ukrainy pro rezultaty roboty u 2022 rotsi [The Report of the National Police of Ukraine on the results of work in 2022] (2022). Retrieved from https://media-www.npu.gov.ua/npu-pre-prod/sites/1/%20НПУ%20за%202022%20рік_.pdf (viewed 03.06.2023) [in Ukrainian].
2. Semenishyn, M., Beschastnyi, V., Vitvitskyi, S. (2020). *Detektyvna diialnist v mekhanizmi zapobihannia zlochynnosti : kolekt monohrafiia* [Detective activity in the mechanism of crime prevention: collection monograph]. Kyiv : Dakor Publishing House. 160 p. [in Ukrainian].

3. Cherney, V. (2016). Perspektyvy podalshoho reformuvannya orhaniv dosudovoho rozsliduvannya v systemi Natsionalnoi politsii Ukrainy [Prospects for further reform of pre-trial investigation bodies in the system of the National Police of Ukraine] / Cherney V. V. *Scientific Bulletin of the National Academy of Internal Affairs*. № 3(100). Pp. 5–18. [in Ukrainian].

4. Orlov, V. (2018). Problemni aspekty diialnosti kryminalnoi politsii po rozkryttiu zlochyniv [Problematic aspects of the activities of the criminal police to solve crimes]. Information and analytical support for the activities of criminal police units: a collection of scientific articles based on the reports of the All-Ukrainian scientific and practical seminar on March 23, 2018. Lviv. P. 120–122. [in Ukrainian].

5. Orlov, V. (2020). Politseiski detektyvy: problemy teorii ta praktyky. *Suchasni problemy pravovoho, ekonomichnoho ta sotsialnoho rozvytku derzhavy* : Mizhnar. nauk.- prakt. Konf [Police detectives: problems of theory and practice. *Modern problems of legal, economic and social development of the state* : International. Sci.- Practical. conf.] (Kharkiv, November 27, 2020). Kharkiv. P. 146 – 147. [in Ukrainian].

6. Velyka ukrainska yurydychna entsyklopediia: u 20 t. [Great Ukrainian Law Encyclopedia (2020): in 20 vols.] / editorial board: Nor, V(chairman) and others; National. Acad. legal sciences of Ukraine ; Institute of State and Law. V. M. Koretsky NAS of Ukraine ; National. legal. Univ. them. Yaroslav the Wise. Kharkiv. Vol. 19: Criminal Procedure, Judiciary, Prosecution and Advocacy. 960 p. [in Ukrainian].

7. Zavorina, O, Pichkurenko, S. (2022). Aktualni problemy vprovadzhennia instytutu detektyviv u Natsionalnii politsii Ukrainy [Actual problems of implementation of the institute of detectives in the National Police of Ukraine]. *Ways of reforming the criminal police: domestic and foreign experience* : materials International. Sci.-Practical Round Table (Kyiv, Feb. 18, 2022). Kyiv: NAIU. P. 76 – 78. [in Ukrainian].

8. Pro orhanizatsiiu diialnosti slidchykh pidrozdiliv Natsionalnoi politsii Ukrainy: Nakaz MVS Ukrainy vid 06.07.2017 № 570 [On the organization of the activities of investigative units of the National Police of Ukraine (2017): Order of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine dated 06.07.2017 No. 570]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0918-17> (viewed 03.06.2023). [in Ukrainian].

9. Prezentatsiia proektu obiednannia slidchykh ta operatyvnykiv (Kharkiv, Ukraina 2016) [Presentation of the project of association of investigators and operatives (Kharkiv, Ukraine 2016)]. Zbinek Vaniček, EUAM Lead Criminal Investigation Adviser in Ukraine (email: zbynek.vanicek@euam-ukraine.eu).

10. Zavorina, O. (2021). Diialnist pidrozdiliv detektyviv u Natsionalnii politsii Ukrainy: suchasnyi stan i perspektyvy. *Pravo i bezpeka* [Activity of detective units in the National Police of Ukraine: current state and prospects. *Law and Security*]. 2021. № 2(81). P. 149–153. [in Ukrainian].

11. Tikhonov, S. (2017). Stvorennia instytutu detektyviv. Shliakhy reformuvannya kryminalnoi politsii [Creation of the Institute of Detectives. Ways to reform the criminal police]. Retrieved from https://www.naiu.kiev.ua/files/kafedru/ord/2022/present_inst_detektyviv.pdf (viewed 03.06.2023) [in Ukrainian].